

ID 1519
C-2 7/09/1967

STADS-EN DORPSGEZICHTEN EX ART. 20 VAN DE MONUMENTENWET.

OOSTERHOUT (gem. Oosterhout).

Toelichting.

Het te beschermen stadsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek. nr. 135) door een stippe lijn omgrensde gebied.

De kern van Oosterhout is uit stedenbouwkundig en architectuurhistorisch oogpunt, zowel door zijn aanleg als door het aantal en de aard van zijn historische monumenten, een opmerkelijk geheel met een uitgesproken eigen identiteit.

Vanouds is Oosterhout in betekenis en omvang de tweede plaats van de Bredase Baronie geweest en al vroeg had het meer het karakter van een kleine stad dan van een dorp. Dit aanzien heeft uiteindelijk ertoe geleid, dat het in 1809 door koning Lodewijk Napoleon tot stad werd verheven.

Historisch wordt deze ontwikkeling verklaard doordat reeds vroeg de heren van Strijen bijzondere aandacht voor Oosterhout hadden. Omstreeks 1275-1290 bouwden zij het kasteel, waarvan de ruïne nog bestaat, en in 1275 verkregen zij voor de heerlijkheid tolvrijdom door geheel Brabant en het recht om week-en jaarmarkt te houden, zodat de economische basis zeer hecht werd.

In 1325 werd de heerlijkheid Oosterhout aan Willem van Duvendoirde verkocht, van wie zij in 1353 naar Jan van Polanen, heer van Breda, overging. Sindsdien was zij blijvend met de Baronie van Breda verbonden en onder de Bredase Massau's is haar betekenis nog verder toegenomen. Dank zij hen konden de Norbertinessen uit Breda zich in het slot de Blauwe Camer vestigen. Dit huis maakt tezamen met de adellijke huizingen, "slotjes", aan de Ridderstraat, waarvan er nog vijf zijn overgebleven, een karakteristiek element van Oosterhout uit. Deze reeks slotjes en de aansluitende parken en plantsoenen vormen een geheel waarvan het behoud alleszins gewaarborgd dient te worden. Ten noorden daarvan is de eigenlijke stadskern gelegen, bestaande uit een net van vrij smalle straten met als dominanten twee pleinen. De grootste hiervan is de centraal gelegen driehoekige markt met de St. Janskerk; economisch en kerkelijk

1.110519165003

middelpunt, dat al in 1270 in wezen was.

Het andere plein, de langwerpige rechthoekig gevormde Heuvel, was vroeger al een administratief middelpunt door de aanwezigheid van het raadhuis, en vanouds omgeven door huizen van een ander karakter dan die aan de markt.

Door zijn beplanting met bomenrijen en de sobere maar stijlvolle en wel geproportioneerde architectuur, met name van de panden nrs. 2, 6, 8, 10, 11, 5-7, 9, 11, 13, 19 en Gasthuisstraat 7, bezit dit plein mede door zijn beslotenheid een zeer monumentale allure, waaraan ook nog enkele huizen in de aansluitende Heuvelstraat, Gasthuisstraat en Grote Braak bijdragen.

De Heuvel en het zuidelijk aangrenzende Slotpark met Ridderstraat en Slotjes, door de Slotlaan aan elkaar verbonden, vormen tezamen een uniek stedenbouwkundig monument, waarvoor een regeling als bedoeld in art. 20 van de monumentenwet werd voorgesteld.

In het snel groeiende en zich moderniserende Oosterhout zal het historisch bepaalde stedelijke interieur, dat vooral in het omschreven gebied zo gaaf bewaard is gebleven, de stad zijn eigen persoonlijkheid moeten blijven verlenen.